

ВНУТРІШНЯ ПОЛІТИКА ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКОГО КНЯЗЯ РОМАНА МСТИСЛАВОВИЧА У НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ ОЛЕКСАНДРА ГОЛОВКА

Тарас ЧУГУЙ

orcid.org/0000-0002-4679-8543

кандидат історичних наук, молодший науковий співробітник

відділу Євразійського степу Інституту сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України

email: chuguj-taras@ukr.net

Анотація. Розглянуто здобутки О. Головка щодо вивчення внутрішньої політики князя Романа Мстиславовича на основі застосування порівняльного аналізу. Головну увагу приділено джерельній базі та історіографії. Зроблено висновки про роль першого галицько-волинського князя Романа Мстиславовича в історії державотворення України-Русі наприкінці XII – на початку XIII ст.

Ключові слова: Роман Мстиславович, Олександр Головка, історіографія, внутрішня політика.

Постановка проблеми. Актуальність теми пояснюється тим, що наразі в історіографії немає ґрунтовного дослідження внеску О. Головка у вивчення внутрішньої політики галицько-волинського князя Романа Мстиславовича. Знаний історик, академік АН вищої школи України О. Головка вже понад чотири десятиріччя професійно вивчає особливості перебігу політичних процесів доби середньовіччя. Нині він є автором не лише 5 монографій, а й понад 230 статей.

Найважливішими науковими працями О. Головка зі згаданої теми є «Древняя Русь и Польша в политических взаимоотношениях X – первой трети XIII ст.» [10], «Князь Роман Мстиславич та його доба: нариси з історії політичного життя Південної Русі XII – початку XIII століття» [12], «Корона Данила Галицького: Волинь і Галичина в державно-політичному розвитку Центрально-Східної Європи раннього та класичного середньовіччя» [13] та «Русь і Польща в міжнародному житті Європи (X – перша

половина XIII ст.)» [15]. У цих книгах учений не лише дослідив внутрішню політику галицько-волинського князя Романа, а й особливості розвитку русько-польських відносин другої половини XII – початку XIII ст., став автором нової концепції історії України середньовічної доби.

Мета статті – на основі дослідження джерел та літератури проаналізувати наукові здобутки О. Головка щодо вивчення внутрішньої політики галицько-волинського князя Романа Мстиславовича. Головне **завдання** – зробити висновки щодо об'єктивності наукових спостережень О. Головка. Дослідження здобутків О. Головка з вивчення внутрішньої політики Романа Мстиславовича вимагає використання наступних наукових **методів**: проблемно-хронологічного, історичного, історико-генетичного, історико-порівняльного, індукції, дедукції та аналізу, принципів наукової об'єктивності, історизму, логічності й послідовності, а також біографічного

підходу і прийому актуалізації. **Науковою новизною** статті є те, що автор вперше здійснив аналіз здобутків О. Головка щодо вивчення внутрішньої політики князя Романа, застосувавши порівняльний аналіз.

Виклад основного матеріалу. Зважаючи на те, що внутрішня політика князя Романа є принципово важливою для правильного розуміння його політичної діяльності, нам необхідно об'єктивно розглянути головні дискусійні питання історіографії щодо внутрішньої політики князя, застосовуючи порівняльний аналіз праць О. Головка та інших дослідників.

Одним із найважливіших дискусійних питань історіографії є визначення часу другого запанування Романа Мстиславовича у Галичі. Після смерті Володимира Ярославовича володимирський князь завдяки військовій допомозі свого родича, малопольського князя Лешка Білого, утвердився в Галичі. Для нас важливо з'ясувати, коли насправді відбулося створення Галицько-Волинського князівства. Якщо В. Татищев [49, с. 325] вважав, що ця подія сталася 1197 р., то Ян Длугош [62, с. 213], Ф. Софонович [47, с. 126], Й.-Х. Енгель [63, с. 185], М. Костомаров [24, с. 129], В. Нагірний [64, с. 88] пишуть про 1198 р., а М. Грушевський [18, с. 454], А. Вількевич-Вавжинчикова [65, с. 3–20], В. Пашуто [41, с. 192; 42, с. 164, 182], Б. Влодарський [66, с. 22], М. Котляр [27, с. 69, 208], Д. Домбровський [61, с. 49] і Д. Харді [57, с. 73, 226] вважають, що це сталося 1199 р. О. Головка дійшов висновку, що князь Роман прибув до Галича взимку 1198/1199 рр. [15, с. 280]. А. Горovenko [16, с. 76] дотримується думки про те, що об'єднання князівств відбулося в

перші місяці 1200 р. На наш погляд, найвірогіднішою датою другого вокняжіння Романа Мстиславовича у Галичі є 1199 р., оскільки «Густинський літопис» саме під цим роком згадує про смерть Володимира Галицького [43, с. 327].

Наступним дискусійним питанням історіографії є датування військового походу Романа Мстиславовича на Київ. Причиною походу стало уникнення спроби великого князя київського Рюрика Ростиславовича і чернігівських Ольговичів захопити Галич. Думки істориків щодо датування походу князя Романа розходяться. М. Бережков дійшов висновку про те, що він відбувся 1200 р. [2, с. 86]. С. Соловйов [46, с. 559], Л. Махновець [35, с. 368], Д. Харді [57, с. 76], Л. Войтович [8, с. 477], А. Горovenko [16, с. 162] і Д. Домбровський [60, с. 25] вважають, що це було 1201 р., М. Костик – влітку 1201 р. [23, с. 12], В. Пашуто [41, с. 192; 42, с. 115], Б. Рибakov [45, с. 495], І. Крип'якевич [31, с. 111] і М. Котляр – 1202 р. [25, с. 157; 27, с. 170]. М. Грушевський писав про 1200–1201 рр. [18, с. 224]. О. Головка з цього приводу зазначив, що похід відбувся наприкінці 1200 – на початку 1201 рр. [13, с. 230]. На наш погляд, таке датування є найвірогіднішим. Поставивши Київ під свій політичний контроль, Роман Мстиславович повернувся до Галича, а в Києві його намісником став двоюрідний брат – луцький князь Ингвар Ярославович [43, с. 328]. Саме його батько, Ярослав Ізяславович, князував у Києві в 1170-х роках.

Контроль Києва Романом Мстиславовичем спричинив обурення з боку Рюрика Ростиславовича. На початку січня 1203 р. він разом із чернігівськими Ольговичами і половцями зайняли, пограбували і попалили Київ. Після цього

князь Рюрик відправився до Вручя, залишивши в Києві свою військову залогу. М. Грушевський дійшов правильного висновку про те, що справжнім автором другого погрому Києва був володимиро-суздальський князь Всеволод Велике Гніздо, оскільки він, за даними «Суздальського літопису», дуже легко пробачив руйнування Руської землі, при цьому будучи «боголюбивим» і «милосердним» [18, с. 227].

Після того, як Роман Мстиславович дізнався про події у Києві, він вирушив до Вручя. 16 лютого 1203 р. галицько-волинський князь уклав угоду з Рюриком Ростиславовичем. Останній став правителем Києва. Також він відмовився від союзу з Ольговичами і половцями. Про вищий статус Романа, ніж Рюрика, свідчить те, що у Візантії визнавали Романа Мстиславовича великим князем (*igemon*), а Рюрика Ростиславовича – тільки правителем (*diepon*) Києва [5, с. 245–246].

Вважаємо помилковою думку Дж. Феннела про те, що реальна влада на Русі, як і раніше, була в руках суздальського князя Всеволода Юрійовича [56, с. 64]. Правильною є теза О. Головка [11, с. 16], яку підтримав М. Кучинко [33, с. 173–174; 34, с. 344], згідно з якою Роман Мстиславович створив систему «колективного патронату» над столицею двох наймогутніших володарів на Русі. О. Майоров називає цю систему «колективним сюзеренітетом» [38, с. 713]. У результаті вдалося зруйнувати союз Рюрика Ростиславовича з Ольговичами і половцями. У першій половині 1203 р. відбувся спільний військовий похід Романа Мстиславовича, Рюрика Ростиславовича з племінниками Мстиславовичами і Ярослава Всеволодовича

Переяславського на половців. Щодо цього О. Головка правильно зазначив, що цим походом Роман здійснив свій намір – розколоти, посварити й ослабити своїх суперників [12, с. 162; 13, с. 235]. Вчений переконаний у тому, що уміла «політика галицького князя сприяла зміцненню його стосунків з давнішніми союзниками – київським населенням і «чорними клобуками», які стояли чітко на антиполовецьких позиціях і ворожо ставилися до Рюрика» [13, с. 235–236].

Після походу на половців, на раді у Треполі, виникла суперечка між князями щодо розподілу волостей у Руській землі. Обурений Роман Мстиславович «піймав Рюрика, післав (його) до Києва й постриг у черці, так само його жінку й дочку...» [19, с. 99]. У результаті князь Роман відібрав у Рюрика волості у Руській землі. У науковців і нині існують протиріччя щодо питання управління Києвом у 1204–1205 рр. В. Татищев [48, с. 170], П. Толочко [53, с. 183; 54, с. 274], Дж. Феннел [56, с. 65], М. Котляр [25, с. 158] і Л. Войтович [7, с. 225] вважали, що Києвом управляв ставленник Романа Мстиславовича – Інгвар (Ігор) Ярославович. Натомість Д. Зубрицький [20, с. 25], О. Андріяшев [1, с. 150], Б. Рибаків [45, с. 495] і О. Назаренко [39, с. 264] дотримуються думки, що князь Роман одноосібно керував Києвом. Л. Махновець писав про те, що у Києві упродовж короткого часу князував Інгвар, а згодом – Ростислав [35, с. 368]. М. Котляр вірно зазначив, що Роман Мстиславович фактично став великим князем київським і залишив у Києві свого посадника [25, с. 157–158]. Завдяки встановленню влади над Києвом Роман Мстиславович фактично став великим князем. В. Пашуто на основі свідчень письмових джерел

також дійшов висновку, що Роман дійсно був великим князем [41, с. 193].

М. Грушевський називав київським правителем Ростислава Рюриковича, який залежав від галицько-волинського князя [17, с. 267–268]. А. Горovenko з цього приводу пише, що Ростислав був напіввасалом Романа [16, с. 99]. За нашими спостереженнями, Роман Мстиславович після встановлення контролю над Києвом пробув у ньому два тижні. Далі князь повернувся до Галича, залишивши правителем у Києві Інгваря Ярославовича. З часом, на прохання Всеволода Юрійовича, Роман Мстиславович зробив правителем у Києві зятя володимиро-суздальського князя – Ростислава Рюриковича [19, с. 96]. Він був васалом галицько-волинського князя. При цьому чернігівські Ольговичі змушені були визнати таку політичну ситуацію. На думку О. Головка, система «колективного патронату» була покликана припинити міжкнязівські усобиці у Південній Русі. Саме тоді «Київщина фактично перетворилася у васальне від галицько-волинського князя князівство-намісництво» [13, с. 237].

Наступним дискусійним питанням є ставлення науковців до політичної програми «доброго порядку» Романа Мстиславовича, про яку вперше написав російський історик В. Татищев під 1203 р. [48, с. 169–170]. З недовірою до реальності існування такого проекту поставилися М. Грушевський [17, с. 267], М. Котляр [26, с. 120–121; 25, с. 158], О. Толочко [52, с. 22–36; 51, с. 288–328], В. Нагірний [64, с. 115] і О. Купчинський [32, с. 421–423]. Проте такі дослідники, як В. Ключевський [22, с. 340–341], В. Пашуто [41, с. 287], Б. Рибakov [44, с. 163], П. Толочко [53, с. 182–183],

М. Брайчевський [4, с. 520], Л. Войтович [6, с. 114], П. Крallюк [28, с. 117–122; 29, с. 52–55; 30, с. 24], М. Кучинко [33, с. 174], Ю. Терещенко [50, с. 163], Н. Яковенко [58, с. 71], Б. Яценко [59, с. 131], С. Федака [55, с. 277–278], В. Богданов [3, с. 222], О. Головка [12, с. 171; 13, с. 239–241; 14, с. 122], О. Майоров [37, с. 42; 36, с. 19–192], І. Паславський [40, с. 20–29], В. Ідзьо [21, с. 370] і М. Костик [23, с. 14], вважають, що він міг існувати. Основною метою проекту «доброго порядку» мала бути реалізація у шести основних руських князівствах майорату. Регіональні князі повинні були підкорятися великому князю київському, щоб припинити князівські міжусобиці. Вважаємо справедливою позицію Л. Войтовича [8, с. 479; 9, с. 115, 283, 409] та О. Майорова [37, с. 175], які дійшли висновку, що Роман Мстиславович при написанні «доброго порядку» запозичив основні ідеї німецького проекту Вельфів. На користь цього свідчить той факт, що на початку XIII ст. у Священній Римській імперії число електорів на виборах імператора також дорівнювало шести. Відзначимо, що проекту князя Романа не судилося бути реалізованим, оскільки регіональні князі його не підтримали.

Висновки. Розглянуті дискусійні питання історіографії внутрішньої політики князя Романа Мстиславовича у наукових дослідженнях О. Головка дають підстави зробити наступні висновки: вивчення науковцем таких проблемних питань, як датування створення Галицько-Волинського князівства, встановлення влади Романа Мстиславовича над Києвом, визначення реальності політичного проекту «доброго порядку» та особливостей управління Києвом у 1204–1205 рр., є ґрунтовним. О. Головка

зробив вірні висновки щодо цих питань. Усе це є важливим для правильного розуміння історичного розвитку Русі, місця першого галицько-волинського князя Романа Мстиславовича в історії державотворчих устремлінь наприкінці XII – на початку XIII ст. Дослідження О. Головком внутрішньої політики князя Романа є однією зі складових подальшої розробки теми про роль династії Романовичів у процесах державотворення України-Русі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрияшев, А. М. *Очерк по истории Волынской земли до конца XIV ст.* Киев, 1887. 234 с.
2. Бережков, Н. Г. *Хронология русского летописания.* Москва, 1963. 376 с.
3. Богданов, В. Романовский проект 1203 г.: памятник древнерусской политической мысли или выдумка В. Н. Татищева. *Сборник Русского исторического общества.* Москва, 2000. Т. 3 (151). С. 215–223.
4. Брайчевський, М. Ю. *Твори.* Київ, 2004. Т. 1: Суспільно-політичні рухи в Київській Русі. Історична думка в Київській Русі. 720 с.
5. *Византийские историки, переведенные с греческого при Санкт-Петербургской Духовной Академии:* в 2 т. Санкт-Петербург, 1862. Т. 2: Никиты Хониата история со времени царствования Иоанна Комнина / пер. под ред. проф. Н. В. Чельцова. 541 с.
6. Войтович, Л. В. *Генеалогія династії Рюриковичів.* Киев, 1990. 227 с.
7. Войтович, Л. В. *Князівські династії Східної Європи (кінець IX – початок XVI ст.): склад, суспільна і політична роль: історико-генеалогічне дослідження.* Львів, 2000. 649 с.
8. Войтович, Л. В. *Княжа доба на Русі: портрети еліти.* Біла Церква, 2006. 784 с.
9. Войтович, Л. В. *Галич у політичному житті Європи XI–XIV століть.* Львів, 2015. 478 с.
10. Головко, А. Б. *Древняя Русь и Польша в политических взаимоотношениях X – первой трети XIII ст.* Киев, 1988. 136 с.
11. Головко, О. Б. *Південна Русь і половецький степ у політичній діяльності галицько-волинського князя Романа Мстиславовича. Українська козацька держава: витоки та шляхи історичного розвитку: матеріали Других Всеукраїнських читань.* Черкаси, 1992. С. 15–17.
12. Головко, О. Б. *Князь Роман Мстиславович та його доба: нариси з історії політичного життя Південної Русі XII – початку XIII століття.* Київ, 2001. 249 с.
13. Головко, О. Б. *Корона Данила Галицького: Волинь і Галичина в державно-політичному розвитку Центрально-Східної Європи раннього та класичного середньовіччя.* Київ, 2006. 575 с.
14. Головко, О. Б. *Галич і Галицька земля у політиці князів Придніпровської та Північної Русі (кінець XII – кінець 30-х років XIII століття). Княжа доба: історія і культура.* Львів, 2011. Вип. 5. С. 117–129.
15. Головко, О. Б. *Русь і Польща в міжнародному житті Європи (X – перша половина XIII ст.).* Київ, 2021. 600 с.
16. Горовенко, А. В. *Меч Романа Галицького. Князь Роман Мстиславович в історії, епосі та легендах.* Санкт-Петербург, 2011. 480 с.
17. Грушевський, М. С. *Очерк истории Киевской земли от смерти Ярослава до конца XIV столетия.* Киев, 1891. 541 с.
18. Грушевський, М. С. *Історія України-Руси:* у 11 т., 12 кн. Київ, 1992. Т. 2: XI–XIII вік. 634 с.
19. *Зі «Суздальського літопису». Галицько-Волинський літопис / пер. і пояснив Т. Коструба.* Львів, 1936. Ч. 1. С. 94–99.
20. *Зубрицкий, Д. И. История древнего Галичско-Русского княжества:* в 3 ч. Львов, 1852–1855. Ч. 3. 314 с.
21. Ідзьо, В. С. *Українська держава в IX–XIV століттях.* Івано-Франківськ, 2017. 756 с.
22. Ключевский, В. О. *Сочинения:* в 9 т.

Москва, 1987–1990. Т. 1: Курс русской истории. Ч. 1. 430 с.

23. Костик, М. *Король Данило*. Івано-Франківськ, 2021. 272 с.

24. Костомаров, М. І. *Історія України в життєписах визначних її діячів* / пер. О. Барвінського. Вид. 2-ге. Львів, 1918. 494 с.

25. Котляр, М. Ф. *Галицько-Волинська Русь. Україна крізь віки*: у 15 т. Київ, 1998. Т. 5. 336 с.

26. Котляр, Н. Ф. *Формирование территории и возникновение городов Галицко-Волинской Руси IX–XIII вв.* Киев, 1985. 184 с.

27. Котляр, Н. Ф. *Удельная раздробленность Руси*. Киев, 2013. 270 с.

28. Крालюк, П. М. *Идея политического объединения Руси. «Слово о полку Игореве» и проект государственного устройства Романа Волинского. «Слово о полку Игореве» и мировоззрение его эпохи* / отв. ред. В. С. Горский. Киев, 1990. С. 117–122.

29. Крालюк, П. *Між анархією та монархією. Історія державно-правових ідей на українських землях з найдавніших часів до початку XX ст.* Київ, 2020. 288 с.

30. Крालюк, П. М. *Українці й поляки: 1000 років (не)порозуміння*. Харків, 2021. 317 с.

31. Крип'якевич, І. П. *Галицько-Волинське князівство*: 2-ге вид. зі змінами і доповненнями. Львів, 1999. 220 с.

32. Купчинський, О. *Акти та документи Галицько-Волинського князівства XIII – першої половини XIV століть. Дослідження. Тексти*. Львів, 2004. 1283 с.

33. Кучинко, М. М. *Нариси стародавньої і середньовічної історії Волині (від палеоліту до середини XIV ст.)*. Луцьк, 1994. 208 с.

34. Кучинко, М. М. *Волинська земля в X – першій половині XIV ст.: дис. ... д-ра іст. наук: 07.00.04 / Волинський держ. ун-т ім. Лесі Українки*. Луцьк, 1998. 493 с.

35. *Літопис руський за Іпатським списком* / пер. з давньоруської Л. Є. Махновець; відп. ред. О. В. Мишанич. Київ, 1989. 591 с.

36. Майоров, А. В. *Русь, Византия и*

Западная Европа. Из истории внешнеполитических и культурных связей XII–XIII вв. Санкт-Петербург, 2011. 800 с.

37. Майоров, О. В. *Галицько-волинський князь Роман Мстиславич. Володар, воїн, дипломат*: у 2 т. Біла Церква, 2011. Т. 1. 318 с.

38. Майоров, О. В. *Галицько-волинський князь Роман Мстиславич. Володар, воїн, дипломат*: у 2 т. Біла Церква, 2011. Т. 2. 462 с.

39. Назаренко, А. В. *Западноевропейские источники. Древняя Русь в свете зарубежных источников* / под ред. Е. А. Мельниковой. Москва, 1999. С. 259–407.

40. Паславський, І. *Гисихія і Раціо. Філософський світ української культури середніх віків і ранньомодерного часу*. Львів, 2015. 616 с.

41. Пашуто, В. Т. *Очерки по истории Галицко-Волинской Руси*. Москва, 1950. 330 с.

42. Пашуто, В. Т. *Внешняя политика Древней Руси*. Москва, 1968. 474 с.

43. *Полное собрание русских летописей (ПСРЛ)*. Санкт-Петербург, 1843. Т. 2: Ипатьевская и Густинская летописи. 377 с.

44. Рыбаков, Б. А. *Древняя Русь. Сказания, былины, летописи*. Москва, 1963. 362 с.

45. Рыбаков, Б. А. *Киевская Русь и русские княжества XII–XIII вв.* Москва, 1982. 590 с.

46. Соловьев, С. М. *История России с древнейших времен*: в 15 кн. Москва, 1959. Кн. 1. Т. 1–2. 810 с.

47. Софонович, Ф. *Хроніка з літописців стародавніх* / передм., комент. Ю. А. Мицика, В. М. Кравченка; ред. кол.: В. А. Смолій (відп. ред.) та ін.; АН України; Археографічна комісія; Інститут укр. археографії; Інститут історії України. Київ, 1992. 336 с.

48. Татищев, В. Н. *История Российская*: в 7 т. Москва, Ленинград, 1964. Т. 3. 334 с.

49. Татищев, В. Н. *История Российская*: в 7 т. Москва, Ленинград, 1964. Т. 4. 342 с.

50. Терещенко, Ю. І. *Україна і європейський світ. Нарис історії від утворення Старокиївської держави до кінця XVI ст.*: навч. посібник для студентів. Київ, 1996. 496 с.

51. Толочко, А. П. *«История Российская»*

Василия Татищева: источники и известия. Москва; Киев, 2005. 544 с.

52. Толочко, О. П. Конституційний проект Романа Мстиславича 1203 р.: спроба джерелознавчого дослідження. *Український історичний журнал*. 1995. № 6. С. 22–36.

53. Толочко, П. П. Киев и Киевская земля в период феодальной раздробленности XII–XIII вв. Киев, 1980. 224 с.

54. Толочко, П. П. Древняя Русь. Очерки социально-политической истории. Киев, 1987. 248 с.

55. Федака, С. Д. Політична історія України-Русі доби трансформації імперії Рюриковичів (XII століття). Ужгород, 2000. 339 с.

56. Феннел, Дж. Кризис средневековой Руси. 1200–1304 / пер. с англ. В. В. Голубчикова. Москва, 1989. 291 с.

57. Харди, Ї. Наследники Києва између краљевске круне и татарског јарма: студија о државно-правном положају Галичке и Галичко-Волинске кнежевине до 1264. године: монографије. Нови Сад, 2002. 239 с.

58. Яковенко, Н. М. Нарис історії України. З найдавніших часів до кінця XVIII століття: навч. посіб. Київ, 1997. 312 с.

59. Яценко, Б. І. Розвиток державного устрою України-Русі наприкінці XII ст. (Проект Романа Мстиславича і «Слово о полку Ігоревім»). *Український історичний журнал*. 1997. № 3. С. 119–133.

60. Dąbrowski, D. *Daniel Romanowicz. Król Rusi (ok. 1201–1264). Biografia Polityczna*. Kraków, 2012. T. 1. 538 s.

61. Dąbrowski, D. *Król Rusi Daniel Romanowicz. O ruskiej rodzinie książęcej, społeczeństwie i kulturze w XIII w.* Kraków, 2016. T. 4. 412 s.

62. Długosz, J. *Długosza Jana Roczniki czyli Kroniki sławnego Królestwa Polskiego*. Warszawa, 1973. T. 5–6. 398 s.

63. Engel, J. Ch. *Geschichte von Halitsch und des Vladimir*. Wien, 1792. T. 1: Bis 1230. 720 s.

64. Nagirnyj, W. Polityka zagraniczna księstw ziem Halickiej i Wołyńskiej w latach 1198(1199)–1264. *Prace Komisji*

wschodnioeuropejskiej PAU / pod red. A. A. Zięby. Kraków, 2011. T. 12. 362 s.

65. Wilkiewicz-Wawrzyńczykowa, A. Ze studiów nad polityką polską na Rusi na przełomie XII–XIII w. *Atenium Wilenskie*. Wilno, 1937. R. 12. № 3. S. 1–33.

66. Włodarski, B. *Polska i Ruś: 1194–1340*. Warszawa, 1966. 326 s.

REFERENCES

1. Andriyashev, A. (1887). *Essay on the History of Volyn Land until the End of the 14th Century*. Kiev, 234 p. [in Rus.]

2. Berezhkov, N. (1963). *Chronology of Russian Chronicles*. Moscow, 376 p. [in Rus.]

3. Bogdanov, V. (2000). Romanov Project of 1203: a Monument of the Ancient Russian Political Thought or an Invention of V. N. Tatishchev. *Collection of Russian Historical Society*. Moscow, Vol. 3 (151), pp. 215–223. [in Rus.]

4. Braichevskyi, M. (2004). *Works*. Vol. 1: Social and Political Movements in Kievan Rus. Historical Thought in Kievan Rus. Kyiv, 720 p. [in Ukr.]

5. *Byzantine Historians Translated from Greek at the St. Petersburg Theological Academy*: in 2 Vols. (1862). Vol. 2: Nikita Choniata's History since the Reign of John Comnenus. Saint-Petersburg, 541 p. [in Rus.]

6. Voitovych, L. (1990). *Genealogy of the Rurik Dynasty*. Kyiv, 227 p. [in Ukr.]

7. Voytovych, L. (2000). *Princely Dynasties of Eastern Europe (the End of the 9th – the Beginning of the 16th Century): Composition, Social and Political Role: Historical and Genealogical Research*. Lviv, 649 p. [in Ukr.]

8. Voitovych, L. (2006). *Princely Times in Rus: Portraits of the Elite*. Bila Tserkva, 784 p. [in Ukr.]

9. Voitovych, L. (2015). *Galych in the Political Life of Europe of the 11th–14th Centuries*. Lviv, 478 p. [in Ukr.]

10. Holovko, A. (1988). *Ancient Rus and Poland in the Political Relations of the 10th – the First Third of the 13th Century*. Kiev, 136 p. [in Rus.]

11. Holovko, O. (1992). Southern Rus and the Polovetz Steppe in the Political Activity of Halych-Volyn Prince Roman Mstislavych. *The Ukrainian Cossack State: Origins and Paths of Historical Development: Materials of the Second All-Ukrainian Readings*. Cherkasy, pp. 15–17. [in Ukr.]
12. Holovko, O. (2001). *Prince Roman Mstislavich and his Time: Essays on the History of the Political Life of Southern Rus of the 12th–Early 13th Centuries*. Kyiv, 249 p. [in Ukr.]
13. Holovko, O. (2006). *The Crown of Danylo Halytskyi: Volhynia and Galicia in the State-Political Development of Central-Eastern Europe in the Early and Classical Middle Ages*. Kyiv, 575 p. [in Ukr.]
14. Holovko, O. (2011). Halych and Halych Land in the Politics of the Princes of Pridneprovska and Northern Rus (the End of 12th – the Late 30's of 13th Century). *The Princely Era: History and Culture*. Vol. 5. Lviv, pp. 117–129. [in Ukr.]
15. Holovko, O. (2021). *Rus and Poland in the International Life of Europe (10th – First Half of the 13th Century)*. Kyiv, 600 p. [in Ukr.]
16. Horovenko, A. (2011). *Sword of Roman of Galicia. Prince Roman Mstyslavych in History, Epic and Legends*. Sankt-Petersburg, 480 p. [in Rus.]
17. Hrushevskiy, M. (1891). *Essay on the History of the Kyiv Land from the Death of Yaroslav to the End of the 14th Century*. Kiev, 541 p. [in Rus.]
18. Hrushevskiy, M. (1992). *History of Ukraine-Rus: in 11 Vols., 12 Books*. Vol. 2. Kyiv, 634 p. [in Ukr.]
19. From the “Suzdal Chronicle”. (1936). *Galician-Volhynian Chronicle*. Part 1. Lviv, pp. 94–99. [in Ukr.]
20. Zubritskiy, D. (1852–1855). *The History of the Ancient Halych-Rus Principality: in 3 Parts*. Part 3. Lvov, 314 p. [in Rus.]
21. Idzo, V. (2017). *The Ukrainian State in the 9th–14th Centuries*. Ivano-Frankivsk, 756 p. [in Ukr.]
22. Kliuchevskiy, V. (1987–1990). *Works: in 9 Vols. (Vol. 1, Part 1)*. Moscow: 430 p. [in Rus.]
23. Kostyk, M. (2021). *The King Danylo*. Ivano-Frankivsk: 272 p. [in Ukr.]
24. Kostomarov, M. (1918). *History of Ukraine in the Biographies of Prominent Figures*. 2nd ed. Lviv, 494 p. [in Ukr.]
25. Kotliar, M. (1998). *Galych-Volyn Rus. Ukraine Through the Ages: in 15 Vols. (Vol. 5)*. Kyiv, 336 p. [in Ukr.]
26. Kotliar, N. (1985). *Formation of the Territory and the Emergence of Cities of Galicia-Volyn Rus' in the IX–XIIIth Centuries*. Kiev, 184 p. [in Rus.]
27. Kotliar, N. (2013). *Specific Fragmentation of Rus*. Kiev, Kiev, 270 p. [in Rus.]
28. Kraliuk, P. (1990). The Idea of the Political Unification of Rus “The Tale of Igor’s Campaign” and the Project of State Structure of Roman Volynsky. “*The Tale of Igor’s Campaign and the Worldview of his Era*. Kiev, pp. 117–122. [in Rus.]
29. Kraliuk, P. (2020). *Between Anarchy and Monarchy. History of State-Legal Ideas on Ukrainian Lands from the Earliest Times to the Beginning of the 20th Century*. Kyiv, 228 p. [in Ukr.]
30. Kraliuk, P. (2021). *Ukrainians and Poles: 1000 Years of (Mis)understanding*. Khakriv, 317 p. [in Ukr.]
31. Krypiakievych, I. (1999). *Galicia-Volyn Principality*. 2nd ed., correct. and rev. Lviv, 220 p. [in Ukr.]
32. Kupchynskiy, O. (2004). *Acts and Documents of the Galych-Volyn Principality of the 13th – First Half of the 14th Centuries. A Research. Texts*. Lviv, 1283 p. [in Ukr.]
33. Kuchynko, M. (1994). *Essays on the Ancient and Medieval History of Volyn (from the Paleolithic to the Middle of the 14th Century)*. Lutsk, 208 p. [in Ukr.]
34. Kuchynko, M. (1998). *Volyn Land in the 10 – First Half of the 14 Century*. [A thesis for Candidate of Sciences degree in History, specialty 07.00.04]. Lesia Ukrainka Volyn State University. Lutsk, 493 s. [in Ukr.]
35. Myshanych, O., ed. (1989). *Chronicle of Rus: according to the Ipatysky List*. Kyiv, 591 p. [in Ukr.]

36. Maiorov, A. V. (2011). *Rus, Byzantium and Western Europe. From the History of Foreign Policy and Cultural Relations of the XII – XIII Centuries*. St. Petersburg, 800 p. [in Rus.]
37. Maiorov, O. (2011a). *Prince Roman Mstislavich of Halyth and Volyn. Lord, Warrior, Diplomat*: in 2 Vol. (Vol. 1). Bila Tserkva, 318 p. [in Ukr.]
38. Maiorov, O. (2011b). *Prince Roman Mstislavich of Halyth and Volyn. Lord, Warrior, Diplomat*: in 2 Vol. (Vol. 2). Bila Tserkva, 462 p. [in Ukr.]
39. Nazarenko, A. (1999). *Western European Sources. Ancient Rus in the Light of Foreign Sources*. Moscow: Logos, pp. 259–407. [in Rus.]
40. Paslavskyi, I. (2015). *Hysichia and Ratio. Philosophical World of Ukrainian Culture of the Middle Ages and Early Modern Times*. Lviv, 616 p. [in Ukr.]
41. Pashuto, V. (1950). *Essays on the History of Galicia-Volyn Rus*. Moscow, 330 p. [in Rus.]
42. Pashuto, V. (1968). *Foreign Policy of Ancient Rus*. Moscow, 474 p. [in Rus.]
43. *Complete Collection of Russian Chronicles (PSRL)*. (1843). Vol. 2. St. Petersburg, 377 p. [in Rus.]
44. Rybakov, B. (1963). *Ancient Rus. Tales, Epics, Chronicles*. Moscow, 362 p. [in Rus.]
45. Rybakov, B. (1982). *Kievan Rus and Russian Principalities of the 12th–13th Centuries*. Moscow, 590 p. [in Rus.]
46. Solovyov, S. (1959). *History of Russia since Ancient Times*: in 15 books. (Book 1, Vol. 1–2. Moscow, 810 p. [in Rus.]
47. Sofonovych, F. (1992). *Chronicle from Ancient Chroniclers*. Academy of Sciences of Ukraine; Archaeological Commission; Institute of Ukrainian Archeography; Institute of History of Ukraine. Kyiv, 336 p. [in Rus.]
48. Tatishchev, V. (1964). *Russian History*: in 7 Vols. (Vol. 3). Moscow, Leningrad: Nauka, 334 p. [in Rus.]
49. Tatishchev, V. (1964). *Russian History*: in 7 Vols. (Vol. 4). Moscow, Leningrad, 342 p. [in Rus.]
50. Tereshchenko, Yu. (1996). *Ukraine and the European World. Essay on the History from the Formation of the Starokyiv State to the End of the 16th Century: Teaching: Study Guide for Students*. Kyiv, 496 p. [in Ukr.]
51. Tolochko, A. (2005). *“Russian History” by Vasily Tatishchev: Sources and News*. Moscow; Kiev, 2005. 544 p. [in Rus.]
52. Tolochko, O. (1995). Roman Mstislavich’s Constitutional Project of 1203: an Attempt at Source Research. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal* (Ukraine History Journal), (6), pp. 22–36. [in Ukr.]
53. Tolochko, P. (1980). *Kiev and Kiev Land during the Feudal Fragmentation of the XII–XIII Centuries*. Kiev, 224 p. [in Rus.]
54. Tolochko, P. (1987). *Ancient Rus. Essays of Socio-Political History*. Kiev, 248 p. [in Rus.]
55. Fedaka, S. (2000). *Political History of Ukraine-Rus during the Transformation of the Rurik Empire (XII Century)*. Uzhhorod, 339 p. [in Ukr.]
56. Fennel, Zh. (1989). *The Crisis of Medieval Rus. 1200–1304*. Moscow, 291 p. [in Rus.]
57. Hardi, D. (2002). *The Successors of Kiev Between the Crown and the Tartar Yoke: a Study on State-Legal Position Galych and Galych-Volyn Principality to the Year 1264: A Monograph*. Novi Sad, 239 p. [in Srp.]
58. Iakovenko, N. (2005). *Essay of the History of Medieval and Early Modern Ukraine*. 2-nd ed., rev. and exp. Kyiv. 584 p. [in Ukr.]
59. Yatsenko, B. (1997). The Development of the State System of Ukraine-Rus at the End of the 12th Century. (Project of Roman Mstyslavych and “Word about Igor’s Regiment”). *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal* (Ukraine History Journal), (3), pp. 119–133. [in Ukr.]
60. Dąbrowski, D. *Daniel Romanowicz. Król Rusi (ok. 1201–1264). Biografia Polityczna*. Kraków, 2012. T. 1. 538 s. [in Pol.]
61. Dąbrowski, D. *Król Rusi Daniel Romanowicz. O ruskiej rodzinie książęcej, społeczeństwie i kulturze w XIII w.* Kraków, 2016. T. 4. 412 s. [in Pol.]
62. Długosz, J. *Długosza Jana Roczniki czyli*

Kroniki sławnego Królestwa Polskiego. Warszawa, 1973. T. 5–6. 398 s. [in Pol.]

63. Engel, J. Ch. *Geschichte von Halitsch und des Vladimir*. Wien, 1792. T. 1: Bis 1230. 720 s. [in Deu.]

64. Nagirnyj, W. Polityka zagraniczna księstw ziem Halickiej i Wołyńskiej w latach 1198(1199)–1264. *Prace Komisji*

wschodnioeuropejskiej PAU / pod red. A. A. Zięby. Kraków, 2011. T. 12. 362 s. [in Pol.]

65. Wilkiewicz-Wawrzyńczykowa, A. Ze studiów nad polityką polską na Rusi na przełomie XII–XIII w. *Atenium Wilenskie*. Wilno, 1937. R. 12. № 3. S. 1–33. [in Pol.]

66. Włodarski, B. *Polska i Rus': 1194–1340*. Warszawa, 1966. 326 s. [in Pol.]

Summary

INTERNAL POLICY OF THE PRINCE ROMAN MSTYSLAVOVYCH OF GALICIA-VOLHYNIA IN THE SCIENTIFIC RESEARCH OF OLEXANDR HOLOVKO

Taras CHUGUI

orcid.org/0000-0002-4679-8543

Candidate of Historical Sciences, junior research fellow
of Eurasian Steppe Department, A. Krymskyi Institute of Oriental Studies
semail: chugui-taras@ukr.net

The relevance of the article is explained by the fact that currently historiography does not have a thorough study of O. Holovko's contribution to the study of Roman Mstyslavovych's domestic policy. For the first time, the author analyses O. Holovko's conclusions on the study of Prince Roman's domestic policy on the basis of comparative analysis. The main attention is paid to the source base and historiography. The author draws conclusions about the importance of O. Holovko's biographical research in covering the life and activities of Prince Roman Mstyslavovych of Galicia-Volhynia. All this is important for a correct understanding of the historical development of Rus.

The purpose of the article is to analyse O. Holovko's scientific achievements in the study of the internal policy of Prince Roman Mstyslavovych of Galicia-Volhynia based on the research of sources and literature.

Conclusions. The considered controversial issues of the historiography of the internal policy of Prince Roman Mstyslavovych in the scientific research of O. Holovko give grounds to draw the following conclusions: the scientist's study of such problematic issues as the dating of the creation of the Galicia-Volhynia principality, the establishment of Roman Mstyslavovych's power over Kyiv, determining the reality of the political project of “good order” and the peculiarities of managing in 1204-1205 is thorough. O. Holovko made the right conclusions on these issues. All of this is important for a proper understanding of the historical development of Rus and the place of the first prince of Galicia-Volhynia, Roman Mstyslavovych, in the history of state-building aspirations in the late 12th and early 13th centuries. O. Holovko's study of the internal policy of Prince Roman is one of the components of further development of the topic of the role of the Romanovych dynasty in the processes of state-building in Ukraine-Rus.

Keywords: Roman Mstyslavovych, Oleksandr Holovko, historiography, domestic policy.